

Aneta Krysowaty

Percepcja bezpieczeństwa w warunkach ryzyka ograniczenia praw i wolności „społeczeństwa nadzoru”.

Przedmiotem zainteresowania rozprawy doktorskiej jest percepcja bezpieczeństwa personalnego studentów uczelni wojskowych i cywilnych w warunkach „społeczeństwa nadzoru”. Zasadniczą teoretyczną płaszczyzną rozważań zawartych w pracy, jest koncepcja społeczeństwa dyscyplinarnego (nadzorowanego) Michaela Foucault’a. Autor w dziele „Nadzorować i karać” posłużył się *Panoptykonem* – projektem autorstwa Jeremy’ego Benthama, który stanowił doskonałą metaforę widzialności, odwołującą się do architektury więzienia. W Panoptykonie nadzór dokonywał się mimowolnie i bezustannie przez oddzielenie widzących (strażników) od widzianych (osadzonych).

Istotą współczesnego Panoptykonu, jest onnipotentne państwo, które w sposób często niezrozumiały dla przeciętnego człowieka, stosuje techniki nadzoru oraz inwigiluje obywateli. Powszechne nadzorowanie oraz kontrola instytucji, także tych prywatnych, sprawowane na rzecz bezpieczeństwa jednostki i społeczeństw oraz interesów otoczenia biznesu, stały się nieodłącznym elementem życia. Przesłanką służącą legitymizacji tych działań, jest przede wszystkim potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa. Zapewnienie bezpieczeństwa uzasadnia każdy przejaw kontroli, częstokroć kosztem prywatności i wolności jednostki. Nadzór sam w sobie nie jest zjawiskiem negatywnym. Konsekwencje jego działania zależą od tego, kto zawłaszcza prawo do jego stosowania i przeciwko komu zostaje użyty. Chociaż słusznie kojarzy się z orwellowską wizją świata, jego narzędzia stosowane są również dla wygody i usprawnienia życia.

Zasadniczym celem niniejszej rozprawy było zbadanie sposobu postrzegania bezpieczeństwa personalnego i nadzoru przez grupę studentów wojskowych i cywilnych oraz różnic pomiędzy tymi grupami. Ponadto, celem badań było wskazanie kierunku korelacji/związku pomiędzy społeczną percepcją bezpieczeństwa i nadzoru a badanymi grupami.

Analiza wyników badań pozwoliła potwierdzić hipotezę o istnieniu różnic między grupami oraz ustalić kierunki zależności. Stwierdzone w badaniu różnice pomiędzy grupami studentów wojskowych i cywilnych powodowane są, przypuszczalnie, odmiennym treningiem społecznym. Studenci wojskowi socjalizowani są do akceptacji nadzoru i uwrażliwiani na problematykę bezpieczeństwa silniej niż studenci cywilni. Wyniki badań własnych oraz analiza literatury pozwoliły stworzyć, przy użyciu techniki SWOT, model powiązań pomiędzy zjawiskiem bezpieczeństwa i nadzoru. Ów model jest wartością dodaną dysertacji. Zawiera bowiem wskazania szans, zagrożeń, wyzwań związanych z nadzorem, które mogą stanowić użyteczne wskazówki dla instytucji, w tym zajmujących się edukacją obywateli. Nadzór bowiem może być zarówno wartością, jak i pułapką, w której zatracona zostaje oświeceniowa zdobycz, jaką jest prawo jednostki do wolności, prywatności, informacji nieograniczonej interesami partykularnych grup czy państw stosujących politykę strachu.